Korzet od kože

Leather corset

Stručni rad / Professional paper

Đurđica Kocijančić

Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet, Zavod za dizajn tekstila i odjeće, Prilaz baruna Filipovića 28a, 10 000 Zagreb, Hrvatska

*Korespodencija: djurdjica.kocijancic@ttf.unizg.hr

Sažetak
U radu je prikazana izrada ženskog korzeta od kože po mjeri te je svaka faza izrade dokumentirana fotografijama. Tehnološki proces krojenja i šivanja kožnog korzeta opisan je detaljno primjenom kroja korzeta iz 1890. godine. U radu je dan naglasak na kožu što uvjetuje i pažljiv rad s ovim materijalom, te su dani prednosti i nedostaci izrade kožnog korzeta u odnosu na korzet iz tkanine. Upotrijebljena koža za izradu korzeta je odstajala neko duže vrijeme, te nastaje novi odjevni predmet umjesto otpada.
Ključne riječi: korzet; kostim; koža; krojenje; šivanje

Abstract
The paper shows a custom-made women's leather corset inlife-size with each production phase documented with photographs. The technological process of cutting and sewing a leather corset is described in detail using the corset cut from 1890. The paper emphasizes leather, the special characteristics of leather, which requires careful work with this material, and the advantages and disadvantages of making a leather corset compared to fabric corset. The leather used for the corset was left for a long time, and a new garment was made instead to waste the material.
Keywords: corset; costume; leather; cutting; sewing

1. Uvod

Povijesno gledano čovjek nije zadovoljan svojim prirodnim likom. Obavija ga odjećom, oblikuje, usavršava, ukrašava, usklađuje tjelesni lik s moralnim normama, svjetonazorima i duhom vremena. No povijest pokazuje da čovjekov lik nije vremenski statičan, već povijesno i epohalno vrlo promjenjiv [1]. Odjevne dodatke za isticanje grudi i struka nalazimo još u najstarijoj civilizaciji Kreti. U 16. stoljeću najstariji korzeti su bili ojačani drvenim i metalnim šipkama. Korzeti su služili prikrivanju tjelesnih oblina. U baroku bokovi se povećavaju ušivanim jastučićima, a umjesto drvenih daščica i metalnih šipki ugrađuju se kitove kosti. U rokokou korzet je zajedno s obručem za krinolinu definirao siluetu dama. U Engleskoj se nosio blaži tip korzeta koji nije bio tako jako stegnut. Tako su se po povijesnim razdobljima odjevni predmeti kod žena izmjenjivali prema obliku i zadanim normama određenog razdoblja. Da bi se postigli određeni različiti oblici tijela služe različiti modeli korzeta za njegovo oblikovanje. Steznik (tip korzeta) je jedan tipično aristokratski element ženske odjeće. Njegov je cilj uspraviti žensku anatomiju, koja se povijesno smatrala slabom i krhkom. On steže struk, održava kralježnicu savršeno ravnom, ali stišće grudi jer nema košarica koje bi ih razdvajale. Steznik čini dušu ženske odjeće 19. stoljeća. Zadaća mu je stanjiti struk čime utječe na izgled cijele figure. "Nevidljivi" steznik, "idealan" steznik i steznik "za zdravlje" su reklame s neobičnim sloganom kako bi se žene suočile s kritikama liječnika. Proizvođači korzeta se natječu u inovativnosti tvrdeći da je njihov korzet "anatomski" i udoban. Madam Desbruères tvrdi da njen model "steznik sposobnosti" liječnik može preporučiti svakoj ženi koja želi biti elegantna. Dr. Inès Gâches-Sarraute

DOI: 10.34187/ko.73.2.4

je analizirala 4000 slučajeva upotrebe različitih modela korzeta i tvrdi da je steznik koji se prodavao na kraju 19. stoljeća štetan za zdravlje žene, jer je ometao prirodne pokrete tijela. Osim što ometa prirodne pokrete žene, ekstremno stisnut steznik može dovesti do pobačaja, te kompresije prsnog koša, osobito kod žena koje vježbaju. Dr. Inès Gâches-Sarraute ne preporučuje totalno izbacivanje korzeta iz upotrebe, međutim preporuča model korzeta koji počinje ispod grudi, a završava na bokovima. Smatrao se ortopedskim sredstvom i najavljivao je veliku promjenu uobičajenog izgleda korzeta - produljuje se, omotava bokove i otkriva grudi, te zahtijeva prihvaćanje grudnjaka. Za čvrstu formu korzeta koristile su se kitove kosti, a kasnije i metalni dugi potpornji koji su za žene bili prava tortura. Ti su metalni dijelovi pritiskali prepone, a žena se više nije mogla držati uspravno već savijeno, po čemu je bila i poznata umjetna silueta "S". Vremenom se razvijala i lordoza ili patološko iskrivljenje kralježnice prema naprijed [2].

Koža je prirodni materijal koji se dobiva preradom sirove životinjske kože. Životinjska koža se upotrebljava kao odjevni predmet od prapovijesti čovjeka. U ledenom dobu ljudi su odijevali izuzetno topla životinjska krzna i kožu. Nošenje životinjskih koža s ciljem zaštite od hladnoće potječe unatrag otprilike 30.000 godina. Kako sirova koža postaje vremenom kruta i lomljiva, ljudi su razvili razne metode obrade. Najraniji oblik obrade kože sastojao se od dimljenja i mašćenja. Iz ovih djelatnosti je razvijen zanat, a kasnije industrijska grana - kožarstvo. Pronalaskom kromnog štavljenja dolazi do revolucije u kožarskoj industriji, značajno se ubrzava proizvodni proces, a rezultat su mekane, pune, podatne kože dobrih mehaničkih svojstava. Sirova koža ima kemijski sastav od: 65 % vode, 1 % masti, 0,5 % mineralne tvari, te 32 % bjelančevine (kolagen, keratin i elastin). Nakon pripremnih radova u strukturi kože ostaje kolagen, dok su ostale bjelančevine (elastin, keratin, globulin, albumin) odstranjene. Šivanje je kao najstarije tekstilno umijeće izumljeno prije predenja i tkanja. Šivali su se krzno i kožna odjeća, te spajale životinjske kože koristeći kosti, jelenje rogove ili igle od slonovače [3-5].

2. Materijali i metodologija izrade korzeta od kože

U eksperimentalnom dijelu rada prikazan je proces krojenja i šivanja korzeta od kože, navedene su karakteristike kože, te su naposljetku dane prednosti i nedostaci korzeta od kože u odnosu na korzet od tkanine. Posebni uvjeti rada s kožom se odnose na krojenje kože (nema popravaka pri krojenju i kroje se pojedinačni krojni dijelovi) i način šivanja, jer je kompleksniji nego kod šivanja tkanine.

Za izradu korzeta korišten je komad telećeg nubuka odstajalog neko duže vrijeme, debljine 1,2 mm do 1,4 mm. Lice kože je lagano brušeno. Uzorak je kroz presjek bojan u smeđe, ima baršunasti opip i izgled, te je elastičan, mekan i savitljiv. Nubuk je cijenjeni kožarski artikl, koristi se za gornje dijelove obuće i za odjevne predmete. Ovdje je korišten za gornji odjevni predmet – korzet. Nubuk može biti od teleće, juneće, goveđe, konjske ili svinjske kože. Za ovakve kože najčešće se koristi kromna ili kombinirana štava i lagana, najčešće aldehidna dogotova. Korzet je izrađen prema kroju s kraja 19. stoljeća. Šivanje se izvodi na industrijskom šivaćem stroju SINGER 491 D300GA, uz pomoć teflonske stopice i šivaće igle za kožu ‘’GROZ-BECKERT’’ oznake 134 LR, debljine igle Nm 90/14 i konca smeđe boje debljine 80.

2.1. Krojenje i šivanje korzeta od kože

Zbog kontrole kroja, ispravnosti i kvalitetno izvedenog modeliranja odjevnog predmeta izrađen je probni model korzeta prema mjerama u papiru. Probni je model isproban na osobi i procijenjena je pristajalost kroja.

Prije krojenja vrši se kontrola kože, te se na mesnoj strani označavaju specifičnosti materijala, npr. oštećenja poput rupa i promjene boje, do drugih mehaničkih oštećenja, slika 1.

a) b)

Slika 1. Nedostaci na koži: a) oštećenja, b) promjena boje (autorski rad)

Za kroj korzeta korišten je bazni kroj korzeta iz 1890. godine pod nazivom švicarski korzet za jahanje [6], koji naglašava uski struk, te je prilagođen osobi po njenim mjerama, slika 2a. Krojni dijelovi korzeta (slika 2b) kroje se zrcalno, te pojedinačno, uz ispravan odabir smjera polaganja na koži, jer koža ima veće rastezanje u horizontalnom smjeru u odnosu na vertikalni smjer.

DOI: 10.34187/ko.73.2.4

a)

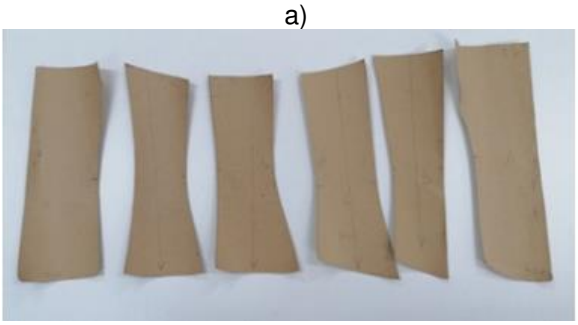

b)

Slika 2. Korzet: a) fotografija korzeta iz 19. stoljeća, [6] i b**)** krojni dijelovi korzeta u papiru pripremljeni za krojenje (autorski rad)

Krojni dijelovi korzeta polažu se uz optimalno iskorištenje kože, odnosno ne štedi se na materijalu mijenjanjem smjera polaganja zbog spomenute varijacije u rastezljivosti kože. Stoga se krojni dijelovi uvijek moraju polagati u jednom smjeru. Krojni dijelovi kroje se dva puta zrcalno, dok se krojni dio na stražnjoj sredini kroji u jednom dijelu jedan put (u cijelosti jer nema šava na tom dijelu). Papirnati se krojni dijelovi fiksiraju na kožu dvostrukim selotejpom ispod krojnog dijela, a negdje s štipaljkama gdje je to moguće (jer se ne koriste pribadače), a za označavanje kroja koriste se specijalne srebrene olovke koje se lagano brišu. Reže se svaki sloj posebno. Oko svakog krojnog dijela nakon iscrtavanja kroja na kožu dodaje se šavni dodatak od 1 cm.

Postoje različiti načini šivanja skrojenih dijelova korzeta od kože, jedan od načina je s dvostrukim zrnčanim ubodom 301, tj. krojni su dijelovi pri šivanju okrenuti licem na lice. Da bi se izbjeglo neravnomjerno povlačenje stroja ili izrada neravnomjernih šavova, koristi se teflonska stopica koja lako klizi preko kože. Prije sastavljanja krojnih dijelova od kože, dijelovi se učvrste sa štipaljkama da ne bi došlo do proklizavanja kože tijekom šivanja.

Krojni dijelovi se spajaju šavovima širine od 1 cm i oznake duljine uboda 10, što odgovara duljini uboda od 4 mm u stvarnom mjerilu, te zato bod ne smije biti sitan kako se ne bi oštetila koža, slika 3.

a) b)

Slika 3. Kožni korzet s mesne strane: a) jedan šav od krojnog dijela i b) cijeli korzet spojen (autorski rad)

Na slici 3a prikazan je jedan šav na korzetu spojen za 1 cm. Na slici 3b prikazan je cijeli korzet preklopljen na pola s gotovim šavovima. Gotove šavove nije preporučljivo odšivati, jer rupe od uboda igle ostavljaju vidljiva oštećenja na koži. Na korzetu su krojni dijelovi spojeni s 10 šavova, dok je na prednjoj sredini dodatak za kopčanje korzeta gdje idu metalni otvori.

Nakon spajanja krojnih dijelova, dodaju se kožne trake (iz iste kože) širine 2,5 cm, dok duljina ovisi o duljini šava u rasponu od 21 do 29 cm na prednjoj sredini. Za čvrstu formu korzeta stavljaju se plastične kosti u spomenute kožne trake (ili utore) koje se našivaju na šav na mesnu stranu kože. Obzirom da su trake izrađene iz iste mesne strane korzet se može nositi obostrano, slika 4a i b.

a)

b)

Slika 4. Spojeni korzet: a) lice korzeta i b) mesna strana korzeta (autorski rad)

Kožni korzet nije glačan te su na slici 5a prikazani nerazglačani šavovi korzeta, dok su na slici 5b prikazane izrezane kožne trake za prošivanje šavova na mesnu stranu korzeta.

DOI: 10.34187/ko.73.2.4

a) b)

Slika 5. a) Nerazglačani šavovi korzeta i b) izrezivanje trakica od kože (autorski rad)

a) b)

Slika 6. Našivanje trakica: a) prošivanje s lica kože i b) prošivanje druge strane do šava (autorski rad)

Na slici 6a prikazano je našivanje trakica na mesnu stranu korzeta ispod svakog šava. Prošivanje s lica kože je za širinu od 0,7 cm. Na slici 6b prikazan je izgled jednog cijelog prošivenog šava i početak drugog ukrasnog šava. Trake se postavljaju s mesne strane kože tako da se traka postavi na sredinu s donje strane gdje je šav spojen, a šiva se po licu korzeta. Ukrasno se prošiva od šava za 0,7 cm s jedne strane, a zatim opet s druge strane za 0,7 cm. Svaki se šav mora učvrstiti kako ne bi došlo do razdvajanja krojnih dijelova korzeta.

a) b) c)

Slika 7. a) Izrezane kožne trake: b) našivene na lice korzeta c) prošivanje korzeta s trakicom (autorski rad)

Na slici 7a prikazane su izrezane kožne trake za korzet (ukupno 10) širine 2,5 cm, na slici 7b prikazane su našivene trake na mesnoj strani, dok je na slici 7c prikazano prošivanje teflonskom stopicom po licu korzeta s trakama ispod.

a) b)

Slika 8. a) Izgled prednje sredine korzeta i b) izgled prošivenog šava bez konca, gdje su vidljivi tragovi od igle (autorski rad)

Na slici 8a prikazan je način prošivanja prednje sredine korzeta. Prednja sredina korzeta izrađuje se tako da se najprije režu trake od 5 cm, polažu na naličje korzeta te prošivaju: prvi rub za 0,7 cm, onda od tog šava za 1 cm i do njega još šav od 2,5 cm za metalne otvore koje služe za vezanje korzeta.

Slika 9. Mesna strana s trakama (autorski rad)

Na slici 9 prikazana je mesna strana ili naličje korzeta s našivenimim kožnim trakama za plastične kosti.

a) b)

Slika 10. a) Gotove trake na korzetu i b) plastične kosti (autorski rad)

Prošivene kožne trake na mesnoj strani korzeta prikazane su na slici 10a. Na slici 10b prikazane su plastične kosti koje se stavljaju u utore od kože na korzetu. Mjerenje duljine plastičnih kostiju za korzet i stavljanje plastičnih kostiju u kožne utore prikazano je na slici 11.

DOI: 10.34187/ko.73.2.4

Slika 11. Stavljanje plastičnih kosti u korzet (autorski rad)

a) b) c)

Slika 12. Metalni otvori na korzetu: a) označavanje rupica, b) bušenje rupica i c) postavljene metalnih otvora (autorski rad)

Na slici 12 prikazan je postupak postavljanja metalnih otvora. Na slici 12a prikazano je označavanje rupica na korzetu na taj način da se od gornjeg i donjeg ruba izmjeri 1,5 cm, a razmak između rupica je 3 cm. Na slici 12b prikazano je bušenje rupica s metalnim probijačima. Postavljeni okrugli metalni otvori, te izgled metalnih otvora s vanjske i unutarnje strane korzeta, prikazane su na slici 12c. Nakon postavljanja metalnih otvora provlači se čvrsti konop za vezanje ili kožna vezica.

3. Izgled gotovog korzeta od kože

Izgled gotovog korzeta od kože na tijelu žene u povijesnoj haljini iz 15. stoljeća prikazan je na slici 13a, b, c. Prikazani korzet od kože ima isključivo funkciju steznika i služi za isticanje uskog ženskog struka.

a) b) c)

Slika 13. Gotov korzet od kože na tijelu žene u povijesnoj haljini: a) prednji dio b) bočni dio c) stražnji dio korzeta (autorski rad)

Ovdje treba napomenuti da se ova vrsta korzeta nosi na odjeću, nikako direktno na tijelo, jer koža može uzrokovati neugodan osjećaj.
Kako bi se što lakše razumjela izrada korzeta od kože, te način na koji se radi s ovim materijalom, odabran je jednostavan kroj korzeta. U tablici 1 dani su prednosti i nedostatci izrade korzeta od kože u odnosu na korzet od tkanine. Vidljivo je da bez obzira na kompleksnost izrade ovakvog korzeta nedostataka je manje nego kod tkanine.

Tablica 1. Prednosti i nedostaci izrade korzeta od kože

PARAMETAR	Prednosti	Nedostaci
Nema obamitanja	DA	-
Nema upotrebe pribadača	DA	-
Nema podstavu	DA	-
Nema porubljivanja	DA	-
Vidljivi ubodi igle	-	DA
Obostrani nosivi korzet	DA	-
Krojenje jednostruko	-	DA
Oporaba	DA	-
Tragovi na odjeći	-	DA
Teflonska stopica	-	DA
Igla za kožu LR	-	DA
Debljina igle 90/14	-	DA
Jednostavan kroj	DA	-
Nije čvrst i tvrd	DA	-
Ugodan za nošenje na odjeći	DA	-
Nije ugodan na tijelu bez odjeće	-	DA
Duljina boda veća	-	DA

Kod procesa šivanja šivani šav osigurava čvrstoću, trajnost, elastičnost, sigurnost i opip, a da bi šivanje bilo kvalitetno, šav mora imati svojstva koja odgovaraju svojstvima osnovnog materijala i konca za šivanje. Kvaliteta šava ovisi o: prekidnoj čvrstoći šava, elastičnosti šava, opipu (udobnost kod nošenja), optici šava, postojanosti na smicanje i habanje, postojanosti na čišćenje i pranje. Čvrstoća šavova ovisi o: vrsti tkanine, vrsti i finoći šivaćeg konca, finoći šivaće igle, tipu šivaćeg uboda, gustoći uboda, vrsti i tipu šivanog šava itd. Optika šava određuje izbor šivaćeg konca, gustoću uboda u šavu i pravilno podešavanje šivaćeg stroja [7].

DOI: 10.34187/ko.73.2.4

4. Zaključak

U ovom je radu detaljno opisana izrada korzeta od kože pomoću fotografija koje prikazuju procese krojenja i šivanja, te specifičnosti primjene kože kao materijala u izradi povijesnog odjevnog predmeta. Izrađeni korzet potvrđuje kompleksnost izvedbe odjevnog predmeta od kože. Ova vrsta korzeta od kože je individualan i unikatan model. Nosi se isključivo uz povijesne kostime npr. kao dodatak na povijesnu haljinu iz 15. stoljeća. Koža koja potječe iz drevnih vremena i danas je neizostavni materijal za izradu odjeće, obuće i torbi. Očuvana koža može se prenamijeniti u razne svrhe, da ne postane otpad. Značajan naglasak stavlja se na održivost materijala. Ponovna upotreba materijala i redizajn artikala smanjuju količine otpadnih materijala i negativan utjecaj na okoliš.

Literatura

[1] Galović M.: Moda-zastiranje i otkrivanje, Biblioteka znanost u džepu, Naklada Jesenski i Turk 2001, 97

[2] Thomass C., Örmen C.: Povijest donjeg rublja, Zagreb Alfa 2011, 22, 54, 75, 76

[3] Vujnović D.: Sve o šivenju - Krojački od A-Ž za kućnu upotrebu, Mladinska knjiga, Ljubljana 1981, 23-313

[4] Rowland-Warne L.: Odjeća, Knjiga trgovina d.o.o. Zagreb 1996, 6

[5] https://enciklopedija/Šivanje, Pristupljeno: 2024-04-14

[6] Salen J.: Corsets Historical patterns&techniques, Batsford 2008, 54-57

[7] Rogale D., Ujević D., Firšt Rogale S., Hrastinski M.: Procesi proizvodnje odjeće, Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet, Zagreb 2011., 3.19.; 5.20; 6.156

DOI: 10.34187/ko.73.2.4